

Eindrapportage

PROGRAMMA AANSCHERPING EN VERBETERING MELDCODE EN WERKWIJZE VEILIG THUIS

Inleiding

Het programma 'Aanscherping en verbetering Meldcode en werkwijze Veilig Thuis' eindigt op 30 juni 2017.¹ Deze eindrapportage beschrijft de resultaten van het programma. De rapportage is primair opgesteld ten behoeve van de beide opdrachtgevers van het programma, de ministeries van VWS en VenJ, maar kan ook breder aangewend worden om derden te informeren over de stand van zaken bij afronding van het programma.

De effectivering van de maatregelen die in het kader van het programma zijn voorbereid krijgt in de komende jaren haar beslag. Dit vergt een actieve betrokkenheid van alle betrokken partijen: rijksoverheid, inspecties, gemeenten en VNG, beroeps- en brancheorganisaties en ngo's en kennisinstituten. Deze eindrapportage biedt daarom, vanwege de beoogde continuïteit na afronding van het programma, een vooruitblik op activiteiten die de komende periode opgepakt dienen te worden.

Resultaten

Hieronder volgt een overzicht van de resultaten en opbrengsten van het programma:

- 1. Visie op aanscherping en verbetering van de Meldcode.** De centrale opbrengst van het programma is het advies 'Aanscherping en verbetering Meldcode en werkwijze Veilig Thuis'. Dit advies is in het najaar van 2016 opgeleverd aan de staatssecretaris van VWS. Het advies is besproken in het Algemeen Overleg van de vaste Kamercommissie van VWS van 12 oktober 2016, waar breed politiek draagvlak bestond voor de in het advies voorgestelde maatregelen. Dit advies vormt de basis van waaruit gewerkt is aan de overige resultaten die hieronder beschreven worden. Het advies biedt een integrale visie op de aanscherping en verbetering van zowel de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling als van de werkwijze van Veilig Thuis. In het advies wordt het idee van de radarfunctie van Veilig Thuis geïntroduceerd en uitgewerkt. De essentie van deze radarfunctie is dat Veilig Thuis meer zicht heeft op signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling, zodoende signalen bij elkaar kan brengen en langer zicht houdt op gezinnen waar hulpverlening na een melding is ingezet. Een belangrijke component van de aanscherping is dat beroepsgroepen die met een meldcode werken, ernstige signalen

¹ Enkele activiteiten worden enkele weken na de formele einddatum definitief opgeleverd. Het betreft het basisdocument m.b.t. het afwegingskader en het advies m.b.t. functionele en ICT-eisen vanwege de radarfunctie.

van huiselijk geweld en kindermishandeling *altijd* melden bij Veilig Thuis, ook als zij zelf in staat zijn adequate hulp te bieden en geweld te stoppen. De radarfunctie impliceert tevens een culturomslag bij Veilig Thuis, omdat het doen van een melding niet meer vanzelfsprekend betekent dat Veilig Thuis ook de doorverwijzing naar hulpverlening van een professional altijd overneemt. Veilig Thuis triageert elke melding. Een deel van de meldingen zal Veilig Thuis direct kunnen afschalen naar een lokaal team. Een ander deel krijgt een vervolg waarbij Veilig Thuis zelf betrokken is. De betekenis voor de werkwijze van Veilig Thuis is nader uitgewerkt in het kader van het programma 'Veilig Thuis – de basis op orde'.

Conform het advies is het Besluit verplichte meldcode door het kabinet aangepast. Beroepsgroepen krijgen de verplichting een afwegingskader op te stellen dat bepaalt wanneer het doen van een melding bij Veilig Thuis als een professionele norm beschouwd wordt. Een afwegingskader op basis waarvan een professional het risico op en de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling weegt. Dat kader stelt de professionals in staat te beoordelen of sprake is van (een vermoeden van) dusdanig ernstig huiselijk geweld of ernstige kindermishandeling, dat melden bij Veilig Thuis aangewezen is. Publicatie van het aangepaste Besluit is voorzien voor medio juli 2017. Per 1 januari 2019 zullen alle beroepskrachten die met een Meldcode werken verplicht zijn het afwegingskader te hanteren.

2. **Basisdocument afwegingskader.** Om beroepsgroepen te ondersteunen bij het opstellen van een afwegingskader, is in het kader van dit programma het basisdocument 'Het afwegingskader in de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling' opgesteld. De redactie is gevoerd door Augeo Foundation, Movisie en het Nederlands Jeugd Instituut. Het programma draagt zorg voor eindredactie en levert het basisdocument in juli 2017 op, waarna het gepubliceerd zal worden op de website van de rijksoverheid.
3. **Inventarisatie ondersteuningsbehoefte beroepsgroepen.** Bij de behandeling van het advies 'Aanscherping en verbetering Meldcode en werkwijze Veilig Thuis' in de vaste Kamercommissie van VWS heeft de staatssecretaris van VWS aangegeven beroepsgroepen te willen ondersteunen bij het opstellen en gaan werken met het afwegingskader. In het kader van dit programma is geïnventariseerd op welke wijze deze ondersteuning het meest effectief invulling kan krijgen. Een groot aantal beroepsgroepen valt onder de werking van het Besluit Meldcode. In veel gevallen hebben beroepsgroepen uit dezelfde sector aangegeven gezamenlijk op te willen trekken bij het opstellen van een afwegingskader. Naast behoefte aan inhoudelijke input, waarin het hiervoor beschreven basisdocument voorziet, bestaat behoefte aan coördinatie van het proces om te komen tot door beroepsgroepen breed gedragen afwegingskaders. Hiertoe hebben verschillende clusters van beroepsgroepen een concrete ondersteuningsbehoefte geformuleerd, die aan de opdrachtgevers voor het programma is voorgelegd.
4. **Conceptuele en inhoudelijke uitwerking radarfunctie.** Naar aanleiding van het advies 'Aanscherping en verbetering Meldcode en werkwijze Veilig Thuis' bestond zowel bij de opdrachtgevers van het programma als bij stakeholders (m.n. het Netwerk Veilig Thuis) behoefte aan een nadere uitwerking van de radarfunctie van Veilig Thuis. Deze nadere uitwerking richtte zich onder meer op de vraag wat Veilig Thuis precies doet als een signaal 'op de radar' komt, hoe Veilig Thuis invulling heeft aan monitoring en hoe de rol van Veilig Thuis zich verhoudt tot die van een beroepskracht die een melding doet. Deze en andere vragen zijn nader uitwerkt in de factsheet 'De radarfunctie van Veilig Thuis'.

Deze factsheet zal gelijktijdig met het aangescherpte Besluit Meldcode (zie hieronder bij punt 4) worden gepubliceerd op de website van de rijksoverheid.

- 5. Functionele en ICT-matige uitwerking radarfunctie.** In het verlengde van het voorgaande punt bestond tevens behoefte aan een nadere uitwerking van de informatie die Veilig Thuis vanwege de radarfunctie behoeft en van de wijze waarop deze informatie ontsloten zou kunnen worden. Deze vragen zijn uitgewerkt in het advies 'Functionele en ICT-eisen radarfunctie Veilig Thuis', dat medio juli 2017 wordt opgeleverd. Dit advies kan tevens betrokken worden bij het wetgevingstraject vanwege de radarfunctie (zie ook punt 5).
- 6. Impactanalyse Veilig Thuis.** De radarfunctie veronderstelt een kwaliteitsimpuls bij Veilig Thuis, met name vanwege een versterking van de monitoringfunctie. Ook zal de aanscherping van de Meldcode naar verwachting leiden tot een groei in het aantal adviesvragen en meldingen bij Veilig Thuis. De (financiële) impact als gevolg van de aanscherping van de werkwijze Veilig Thuis is uitgewerkt in een impactanalyse. Deze is getoetst bij het Netwerk Veilig Thuis. De impactanalyse is in juni 2017 opgeleverd aan de opdrachtgevers voor het programma.

Overzicht van opgeleverde adviezen en documenten

In het kader van het programma 'Aanscherping en verbetering Meldcode en werkwijze Veilig Thuis zijn de volgende documenten opgeleverd:

- Advies 'Aanscherping en verbetering Meldcode en werkwijze Veilig Thuis
- Basisdocument 'Het afwegingskader in de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling' (beschikbaar juli 2017)
- Factsheet 'De radarfunctie van Veilig Thuis'
- 'Impactanalyse Veilig Thuis'
- Advies 'Functionele en ICT-eisen radarfunctie Veilig Thuis' (beschikbaar eind juli 2017).

Vervolgstappen

Met de afronding van het programma 'Aanscherping en verbetering Meldcode en werkwijze Veilig Thuis' is een stevige basis gelegd voor de effectuering van de visie en maatregelen uit het gelijknamige advies. Vanuit deze basis dient de komende periode gewerkt worden aan de volgende activiteiten:

- 1. Uitwerking afwegingskaders.** Een majeure opgave is het ontwikkelen van afwegingskaders door de beroepsgroepen die onder de werking van het Besluit Meldcode vallen. De verantwoordelijkheid hiervoor berust bij de respectievelijke beroepsgroepen. De rijksoverheid kan dit proces faciliteren door de inzet van tijdelijke projectleiders, die clusters van beroepsgroepen ondersteunen om te komen tot een afwegingskader. Uitgangspunt is dat de beroepsgroepen zelf hun projectleider kunnen selecteren, wat uit oogpunt van kennis van het desbetreffende beroepsveld noodzakelijk is. Een eerste opdracht aan de projectleiders kan zijn de planning en belangrijkste mijlpalen voor het proces om te komen tot een gedragen afwegingskader in beeld te brengen. Het verdient aanbeveling deze projectleiders periodiek samen te brengen zodat sectoren ervaringen kunnen uitwisselen bij het opstellen van de afwegingskaders. Dit kan concreet invulling krijgen door als rijksoverheid een coördinator aan te stellen die de voortgang bewaakt en zorg draagt voor een eenduidig begrip van wat met de aanscherping van de Meldcode wordt beoogd. Tevens verdient het aanbeveling om de partijen die de redactie hebben gevoerd voor het basisdocument 'Het afwegingskader in de Meldcode huiselijk geweld en

kindermishandeling' met de projectleiders af te laten stemmen, zodat er een eenduidig begrip bestaat over het idee van afwegingskaders in de Meldcode.

- 2. Leren werken met afwegingskaders.** Het is de bedoeling dat beroepsgroepen per 1 januari 2019 werken met het afwegingskader. Wij bevelen aan dat beroepsgroepen daarom reeds per juli 2018 beschikken over een afwegingskader, zodat zij de tweede helft van 2018 kunnen benutten om ervaring op te doen met het werken met een afwegingskader. Terwijl het opstellen van de afwegingskaders een proces zal zijn waarbij slechts een beperkt aantal deskundigen van beroepsgroepen betrokken is, zal het werken met de afwegingskaders iedere individuele beroepskracht raken. Het is daarom van belang dat er gedurende de tweede helft van het jaar 2018 adequate voorlichting en (online) training beschikbaar is. De behoefte hieraan dient nader te worden geïventariseerd, waarbij slim gebruik kan worden gemaakt van de kennis van de projectleiders die aan de clusters van beroepsgroepen worden gekoppeld. Bij grootschalige voorlichting kan mogelijk gebruik gemaakt worden van faciliteiten en structuren uit het beoogde Nationaal Ondersteunings Programma huiselijk geweld en kindermishandeling (NOP). Hierbij wordt opgemerkt dat het NOP in belangrijke mate decentraal zal worden georganiseerd, terwijl de afwegingskaders landelijk gelden voor *alle* beroepskrachten. Regionale differentiatie in de inhoud van afwegingskaders is dus niet de bedoeling (immers de professionele norm wanneer te melden zou niet moeten verschillen per regio). Wel geldt dat in samenhang met de introductie van de afwegingskaders beroepsgroepen in gesprek zullen treden met de Veilig Thuis-organisatie in hun regio. Dit gesprek vindt per definitie plaats in de regio en kan dus uitstekend worden gefaciliteerd vanuit het NOP.
- 3. Inspecties en tuchtrecht in positie.** De introductie van afwegingskaders in de Meldcode is niet vrijblijvend. In de afwegingskaders leggen beroepsgroepen vast wanneer het doen van een melding bij Veilig Thuis als een professionele norm wordt beschouwd. Hierop is inspectietoezicht gewenst. Tevens ontstaat de mogelijkheid dat een beroepskracht tuchtrechtelijk aangesproken kan worden op het *niet* doen van een melding, als het afwegingskader in de desbetreffende Meldcode dit veronderstelt. De aanscherping van de Meldcode dient primair gedragen te worden vanuit een intrinsieke motivatie van beroepskrachten. Dat laat onverlet dat het wenselijk is dat inspecties en tuchtrecht ook hun positie invulling geven. Dit aspect behoeft expliciete aandacht, omdat inspecties tot op heden niet actief betrokken zijn geweest in het programma 'Aanscherping en verbetering Meldcode'. Voor wat betreft het tuchtrecht geldt dat dit ressorteert in het professionele domein. De rijksoverheid kan er in haar contacten met beroepsgroepen (en ook als conditie bij het faciliteren van projectleiders t.b.v. het opstellen van afwegingskaders) op aandringen dat het aspect van tuchtrechtelijke toetsing op naleving van de aangescherpte Meldcodes daadwerkelijk gestalte krijgt. De aan te stellen coördinator zal de afstemming met de desbetreffende inspecties voor zijn/haar rekening nemen over hun rol en over de vraag in hoeverre de kaders toetsbaar zijn.
- 4a. Wetgevingstraject radarfunctie.** De introductie van de radarfunctie bij Veilig Thuis veronderstelt dat Veilig Thuis-organisaties onderling informatie kunnen uitwisselen, ook bij adviesvragen in stap 2 van de Meldcode. Bovendien veronderstelt de radarfunctie dat Veilig Thuis relevante informatie van derde partijen kan betrekken om signalen te beoordelen (zie punt 3 hiervoor). De bevoegdheid om bij adviesvragen in stap 2 van de Meldcode met persoonsgegevens te kunnen werken behoeft een wettelijke basis die nu nog ontbreekt. Het uitwisselen van informatie tussen Veilig Thuis-organisaties en het betrekken van informatie van derde partijen dient eveneens te berusten op formele

bevoegdheden. Bij de afronding van het programma 'Aanscherping en verbetering Meldcode en werkwijze Veilig Thuis' vindt een overdracht en startgesprek plaats met opdrachtgevers als input van het wetgevingstraject t.b.v. bovenstaande aspecten. Het wetgevingstraject vindt plaats onder verantwoordelijkheid van het ministerie van VWS.

4b. Informatiedeling Veilig Thuis. De radarfunctie van Veilig Thuis veronderstelt dat de 26 Veilig Thuis-organisaties als één radar functioneren. De functionele wens is te komen tot een voorziening die het voor een Veilig Thuis-organisatie mogelijk maakt om snel te checken of een persoon, op wie een adviesvraag of melding betrekking heeft, bij één van de 25 andere VT's bekend is. Hiertoe dient een ICT-schil te worden gerealiseerd die de systemen van de 26 VT's kan bevragen. Deze functionaliteit is nader uitgewerkt in het advies 'Functionele en ICT-eisen radarfunctie Veilig Thuis'. Deze functionaliteit dient ontwikkeld te worden. Het Netwerk Veilig Thuis is de meest voor de hand liggende partij om de opdrachtgeversrol hiervoor op te pakken.

4c. Betrekken informatie van derde partijen. In het verlengde van voorgaande punt veronderstelt de radarfunctie dat de Veilig Thuis-organisaties ook informatie van derde partijen kunnen betrekken bij adviesvragen en meldingen. Deze functionaliteit is uitgewerkt in het advies 'Functionele en ICT-eisen radarfunctie Veilig Thuis'. Het effectueren van deze functionaliteit vergt een projectmatige aanpak, waarbij het voor de hand ligt dat het Netwerk Veilig Thuis de eindverantwoordelijkheid oppakt.

5. Handreiking praten met kinderen. In het overleg met de vaste Kamercommissie voor VWS op 12 oktober 2016 heeft de staatssecretaris van VWS toegezegd het thema 'praten met kinderen' expliciet te zullen uitwerken. Concreet kan dit vorm krijgen in een handreiking. Augeo Foundation heeft zich bereid getoond het opstellen van deze handreiking te begeleiden. De handreiking zal worden opgesteld door deskundigen van Augeo en experts van Veilig Thuis en het Trimbos Instituut. Ook zal de Jongerentaskforce betrokken worden. De handreiking is naar verwachting beschikbaar in het najaar van 2017 en zal gepubliceerd worden op de website van de rijksoverheid.

Slotopmerking

Tot besluit van deze eindrapportage past een woord van dank aan alle partijen die hebben bijgedragen aan het programma 'Aanscherping en verbetering Meldcode en werkwijze Veilig Thuis'. Het programma heeft geresulteerd in een advies en daaruit voortvloeiende vervolgstappen ter uitvoering van het advies, dat op een grote mate van draagvlak kan rekenen bij alle betrokken en dat vooral bij zal dragen aan systematischer en effectiever signaleren, beëindigen en voorkomen van huiselijk geweld en kindermishandeling.

*Jan-Dirk Sprokkereef
30 juni 2017*